

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 192
שבת תשע"ט

הבנין, ולבדוק בפלס שהחוט ישר, ואז רואים את היחס בין הרחוב לבנין ומשם מודדים עד גובה החלון.

כיצד מודדים תחומין בזמנינו

לאיזה צורך משמש סרט המידה הארוך הנ"ל את מוקד העירוב? סרט מידה זה משמש למדידת התחומין, אך לא למדידת האלפיים אמה, שזה דבר כמעט בלתי אפשרי למדוד קילומטר עם סרט מידה. אמנם בגמי ובשו"ע נפסק שצריך למדוד עם חבל של חמישים אמה [24/29 מטרים בלבד]. למדוד כל קטע בנפרד, בכל זאת בזמנינו שיש אמצעים אלקטרוניים ממוחשבים בלי מדידה בשטח, אין אדם שיעשה כזה דבר, למדוד כמדידת חז"ל. [וגם בזמנם זה היה דבר קשה, שבהרבה מקרים חישבו רק בערך ולא הלכו עד הגבול, כמבואר בכל בו המובא בבה"ל (סי' שצ"ט ס"א)] אלא מדידת התחומין בזמנינו נעשית באמצעות תוכנה ממוחשבת [ומעט בעזרת מפות מסוימות מדויקות]. אמנם כיון שחז"ל קבעו למדוד בחבל פשתן זוקא, כתבו בספרי זמנינו שממעטים מעט ממידת התחום, כדי שלא יחשב שמוזדים שלא כהלכה. כמו"כ צריך לנכות חישוב שיפוע של הקרקע עד שש אחוז ואכמ"ל. וא"כ סרט המידה הנ"ל ישמש רק לצורך מדידת מרחק בתוך העיר.

באיזה אופן יש צורך למדוד בתוך העיר? התשובה היא שלפעמים העיר עצמה מתחלקת לשנים ולארבע לפי הלכות תחומין. והיינו במקרים שיש שכונות נפרדות מגוש הבתים של העיר, כותב השו"ע (סי' שצ"ח ס"ז) שהם יכולות להחשב כחלק מהעיר רק באופן שהבתים סמוכים ברצף, שבין בית לבית יש רק עד שיעור שבעים אמה עם השיריים, ובין גוש בתים לגוש אחר אפשר לצרף עד פעמיים כשיעור הנ"ל, שהוא עד קמ"א אמה ושליש, שהם 68 מטר לשיעור רח"נ, וכ-81 מטרים לשיעור חזו"א. אבל אם יש מרחק יותר גדול, העיר נחלקת לשנים, ואז השכונה או הבית המרוחק, נחשבים לעיר ומקום בפני עצמו, שצריך למדוד את התחום לאותם בתים מקצה הבתים, וע"ז לפעמים התחום שלהם מסתיים באמצע העיר. מדידה זו אי אפשר לעשות בתוכנה הממוחשבת, כיון שהיא צריכה לעמוד על דיוק של סנטימטרים, וגם צריך לראות איזה בית הוא בית מגורים, ואיזה בית אינו מיועד למגורים ואינו יכול לשמש לחיבור לתחומין. לכן מדידה זו נעשית רק במדידה בשטח, ובאמצעות סרט מידה ארוך הנ"ל, וכיום גם בזה עברו למדידה אלקטרונית באמצעות קרן לייזר.

מדידת התחום ברמת בית שמש, איזה בנין מצטרף

בחדש האחרון נסע הבדוק של מוקד העירוב אל רמת בית שמש ג', כדי למדוד את התחומין ברמת בית שמש להתרחבות החדשה בשכונת ג2, ועוד מתחם הסמוך לשכונה בצד אחר שהתחיל להתאכלס כעת. המוד התחיל ממרכז השכונה לכיוון ג2, וברוב המקומות היו בתי מגורים קרובים זה לזה, בתוך שבעים אמה ושיריים. גם בכביש הראשי הנכנס אל השכונה, אין שיעור המפסיק, דהיינו המרחק הוא פחות מקמ"א אמה. אבל בין הבנינים שעל הכביש לבין השכונה החדשה, יש כמה שטחים במורד ההר שעדיין אינם בנויים, והם בחשש שמפסיקים את רצף העיר. הבדוק הביא במיוחד את מכשיר הלייזר [כי במורד אי אפשר למדוד עם סרט מידה], והתברר שיש מעט יותר

מדידת התחום בסרט לייזר כנפח מדידות

מהשיעור [גם לפי שיעור חזו"א הגדול, שבמקרה זה הוא לקולא שיכול לצרף עד שמונים מטר]. וא"כ יוצא שהבנינים החדשים נפרדים משאר השכונה, והם צריכים למדוד אלפיים אמה מקצה הרחוב שלהם, והתחום

רבים נעזרו במוקד העירוב למדידת גובה מקום ההדלקה

בימים האחרונים רבים נעזרו במוקד העירוב למצוא פתרונות למדוד את גובה חלון ביתם, ביחס לרחוב שממנו רואים את החלון, כדי לדעת אם אפשר להדליק בו את נרות החנוכה. למרות שמוקד העירוב עוסק בנושא העירובים, אנשים מוצאים בו פתרון להלכות נוספות ששייכות לפרקטיקה, כמו הלכות סוכה ומזוזה, נטילת ידים באמבטיה ועוד. ואנו שמחים לסייע במה שאפשר, ביעוץ דרך הטלפון, ובשימוש במכשירים של עובדי העירוב, [כמו מכשיר למדידה, או מגזמה ארוכה לגיוזם ענפים שמסתירים את החלון. ואפילו בשביל לקטוף פירות מהעץ שבחצר].

סרט מידה גדול ומכשיר לייזר למדידת התחום

בשבוע זה היו אברכים שהשתמשו במכשירי המדידה של מדידת התחומין, כדי למדוד את הגובה מחלון ביתם עד הרחוב. במקרים שמדובר במדידה ישרה [שאינן מרפסת שיוצאת מתחת החלון], ניתן למדוד ג"כ עם כל חוט, לשלשל מהחלון עד הקרקע, ולמדוד את אורך החוט. אלא שבהרבה מקרים אנשים מסתבכים עם מדידת החוט בצורה מדויקת, כיון שצריך למדוד כל קטע מהחוט בנפרד, ומסתפקים אם המשיכו למדוד מאותה נקודה שהפסיקו במדידה הראשונה. משום כך אנשים מעדיפים להשתמש בסרט מידה של העירוב שהוא ארוך (50 מטר) ומסומן בו את המידות, ורואים מיד את השיעור בצורה מדויקת.

בשנה זו היתה משפחה שסיפרה שהם קנו במיוחד בשביל חנוכה חבל ארוך, ומדדו בו, אבל נשאר בספק מהי המדידה המדויקת, ובאו לבקש את סרט המידה. כמו"כ יש למוקד מכשיר לייזר למדידה אלקטרונית ארוכה ומדויקת.

פתרונות להשוואת גובה מהרחוב לבנין

במקרים נוספים היו אברכים שנעזרו בהדרכה דרך המוקד הטלפוני למציאת פתרונות, באופנים שונים שלא היה אפשר למדוד מדידה ישרה. כאשר הרחוב אינו שווה לגובה הקרקע שמתחת החלון, היו מקומות שהרחוב היה במרחק מועט וגבוה הרבה, והשאלה איך יודעים להשוות את גובה הקרקע של הרחוב לבנין, הרי במראה עין מצוי לטעות בזה. הפתרון היה לרדת לקומות הנמוכות בבנין ולראות באיזה גובה רואים את שטח הקרקע של הרחוב, ובאיזה גובה לא רואים את שטח הקרקע אלא את צידי הקרקע, ואז יודעים שהמקום שרואים את שטח הקרקע הוא גבוה יותר מהרחוב, והמקום שמפסיקים לראות את השטח, זה אומר שהוא גבוה הקרקע בשווה לעיניים.

במקרים שהיתה גדר לפני הרחוב לא שייך את הפתרון הזה, כי כשמביטים מהחלון בבנין אי אפשר לראות את שטח הקרקע בקו ישר. [הפתרון הנ"ל אינו שייך לעשותו ביחס לראש הקיר, כשמדובר בקיר בלבד, כי אם אין שטח רחב, קשה לאדם לאמוד מתי אינו רואה את פני השטח, ואכמ"ל]. לכן הפתרון שיעץ המוקד במקרים אלו, לעמוד ברחוב עם פלס רגיל, לראות שהוא ישר לפי הבעוה, ולהצמיד את העין לפלס באופן שאינו רואה את הצד של פלס, ואז מוכח שעיינינו מביטים כפי הקו הישר שמאוזן בפלס. [פתרון זה קשה להסביר בכתב, והמבין יבין, כמו"כ הוא אינו מדויק משום שהאיוון שבפלס אינו מספיק מדויק, וגם תלוי באורך של המכשיר, וגם קשה להביט בתוך כדי התבוננות ביושרו של פלס. לכן פתרון זה שייך רק למבינים בפרקטיקה שבו]. עוד פתרון במקרים שהמרחק היה קטן בין הרחוב לבנין, למתוח חוט מהקרקע של הרחוב או מראש הגדר, אל

שלהם קטן מאוד. [באופן שלא מסתמכים על חוטי העירוב של הרבנות ועדיין אין שם עירוב שכונתי].

הבודק יחד עם עוד שנים מהעוסקים בעירוב, חיפשו דרך כלשהי לגרום לחבר את השכונות. בתחילה הם מצאו בסמוך מבנה קטן, אך זה היה מבנה של חברת החשמל שאינו מיועד למגורים כלל, והוראת הפוסקים שאינו מצטרף לבתי העיר. ולבסוף הם מצאו שיש בסמוך שלט המודיע על מתחם המיועד לבנין מגורים, שאם הוא יבנה, יהיה רצף וחיבור בתים. אך כל זמן שעדיין לא בנו אותו, אין חיבור בין השכונות, וצריך למדוד להן תחום כל אחת בפני עצמה.

הבודק ביקש מהאחראי המקומי שיעקוב אחרי ההתפתחות ויודיע לו מתי שיתחילו בבניה, כדי לדעת מתי יהיה חיבור. שאל האחראי ממתי זה ייחשב כבית המחבר, מזמן שיש תריסים, או כשיש חשמל שאפשר לגור בצורה נורמלית. והתשובה היא לא כך ולא כך, אלא הפוסקים לומדים מדברי הגמ' לגבי בית שנחרב, שאם יש לו שתי קירות ותקרה או שלש קירות אפילו בלי תקרה, נשאר לו שם בית ויכול להתעבר עם העיר, לפ"ז ה"ה בית שאף פעם לא היה בית אלא כעת בנוים אותו, אם יש לו שתי מחיצות ותקרה הוי בית, ולפ"ז אם השלימו את השלד לקומה ראשונה, [ועשו גם קירות], כבר יש לו דין בית לחבר את השכונות שייחשבו כעיר אחת.

מתי זוכרים להתקשר לברר על העירוב

במחלקת המתחמים הכשרים עם עירוב פרטי, נמשכת ההתקדמות לערוך את הרשימה המסודרת לציבור החרדי, המבקש לשמור את השבת כהלכתה, ולא להביא את האורחים שלו לנסיון קשה ומורכב, לא להזמין אותם למקום שאין בו עירוב מהודר, כפי הכשרות שהם נוהגים להקפיד בשכונה במקום מגורם, וק"ו שלא להביא אותם אל ישוב שהעירוב שבו אינו כשר ע"פ הלכה.

הדברים האלו נאמרים כלפי כמה וכמה ישובים מוכרים בציבור, ישובים שגרים בהם עשרת משפחות שומרי שבת, ואברכים נוסעים למקומות אלו בלי לברר כלל על העירוב. רק ביום שישי בצהרים, בזמן שהם כבר באמצע נסיעה אל הישוב, נזכרים שצריך להתקשר למוקד העירוב לברר על העירוב, ואז הטלפון מצלצל והשואל שואל האם אפשר לטלטל שם לכתחילה או שאינו בדרגת לכתחילה ולפחות מותר לתת לילדים לטלטל?

קשה להסביר לכל אדם את חומרת הדברים

המשיב שומע את שם הישוב, שהוא כבר בדק אותו פעמיים או יותר, ויודע שהעירוב שם נוטה יותר לפסול מאשר לכשר, והמשיב אומר לו את התשובה המפתיעה, שבישוב פלוני העירוב אינו מתוקן כדן ולא ניתן לסמוך עליו. או בנוסח אחר, שיש בו בעיה חמורה שבקושי יש שיטות המתירות אותו, ואפילו לקטנים זה מאוד לא פשוט. האברך שהתקשר אינו יודע מה לעשות עם עצמו ועם משפחתו, הרי אם אי אפשר לטלטל זה אומר שלא יצאו מהדירה כל השבת, ואיך בני משפחתו יקבלו את הענין. הוא מנסה לחזק את עצמו לקראת הנסיון, ובינתיים חוזר ושואל האם לקטנים אפשר לתת לטלטל. והמשיב שמבין את חומר הבעיה, אינו יכול לומר לו לתת לקטנים, הרי לפי הכרעת המש"ב וגדולי ההוראה זה לא כשר.

לעומת זאת קשה למשיב להסביר לשואל את חומרת הדברים, לאדם שאינו מונח בהלכות עירובין, נראה שלא צריך להקפיד כל כך שהחוט יהיה ממש מעל העמוד, אם הוא קשור קצת בצד, או שיש לחי ולא בדיק מתחת החוט, מה הבעיה. אולי זה לא ברמה המהודרת. האם המשיב יפתח שו"ע (סימן ש"ב ס"א) ויקריא לו שאם החוט קשור בצד אחד מן הצד "לא מהני", ולשון הגמ' (עירובין דף יא:): "לא עשה ולא כלום". כמו כן בדינים אחרים, שאינם מפורשים כל כך בגמ' ובשו"ע, אבל הם דינים שהכריעו גדולי הפוסקים הן בכתב והן בעל פה, אי אפשר להסביר כל דבר לכל שואל, אבל ההלכה היא ברורה ומקובלת, דברים שמעכבים מעיקר הדין אין אפשרות לטלטל, גם במקום שיש הרבה משפחות שומרי שבת.

אברכים שדואגים לבדיקת ישובים שמתארחים בהם

נביא כאן רק דוגמא אחת מתוך כעשר דברים שהיו לנו כעת, רק שבוע האחרון, הדוגמא הזו היא מיישוב שכל התושבים דתיים, ואברך אחד שהיה צריך להתארח בישוב, ביקש לשלם עבור בדיקת הישוב, לדעת אם יש מה לסמוך עליו לקטנים, שיטלטלו את התינוק מדירת השינה אל מקום האכילה בשבת. הבודק של המוקד נסע לישוב, עבר על גבולות העירוב

[שבישוב קל למצוא אותם יותר מבתוך הערים], וראה שהעירוב פסול לגמרי בכמה מקומות.

הבודק יצר קשר עם הרב, והרב אמר שבישוב שלו העירוב טוב גם למחמירים, כי יש לו אנשים שבודקים את העירוב כל שבוע. הבודק לא ידע איך להסביר לו שזה לא נקרא בדיקה, לראות שיש חוטים, ולא לראות שהם פסולים, זה לא עוזר שרואים אותם וקושרים אותם. ובינתיים אמר הבודק בעדינות, שיש כמה מקומות בעייתיים שנראה לי שחייבים לתקן. הרב עבר עם הבודק על רוב המקומות, והסכים שצריך לתקן, ויש לציין לשבח, שתוך יומיים מהזמן שנפגשנו איתו, הוא אישר את התקציב לתיקון, והורה למוקד לתקן את הדברים מיד, אלא שבכל זאת לא היה ניתן להפוך את הישוב לעירוב מהודר, אלא רק לתקן דברים הפוסלים ממש לכ"ע.

באחד מהמקומות אחורי הרפתות והמבנים של מחסני תבן, במקום שאף אחד לא עובר בו, ומסתמא גם הבודק השבועי לא עובר שם, ומסתמך על כך שגם אף אדם אחר לא יגיע לשם, היו חוטי העירוב על עמודים קטנים ונמוכים, ומהעמוד המשיכו את החוט למבנה, שהקירות של המבנה ימשיכו את גבול העירוב. אלא שאי אפשר לקשור חוט לקיר, כי החוט צריך לשמש צורת הפתח, וצה"פ צריכה שני עמודים ומשקוף מעליהם, ולכן החוט צריך להיות מעל עמודים לא מעל קיר, וק"ו לא קשור לקיר מהצד. באותו ישוב לקחו חתיכת קשר וחיברו את הקשר לקיר המבנה בגובה של שני מטרים, ושמו את החוט מעל הקשר. לכאורה נראה שהכל בסדר, אבל בשו"ע מבואר כדבר פשוט שקרש במצב כזה אינו עמוד כשר, כי הוא גבוה מהקרע, וכמו שמחיצה תלויה לא שמה מחיצה, כך גם עמוד תלוי אינו עמוד [כ"כ הש"ע ס' ש"ג ס"י לגבי לחי במבוי, וברמ"א סעיף ז' לגבי לחי של צורת הפתח]. לפ"ז צורת הפתח הזו פסולה, והעירוב כולו נפסל, למרות שיש מישהו שבודק אותו כל שבוע. וזה אחד מתוך הרבה דברים ברורים ויסודיים, שמחמת חוסר מודעות אין אפשרות להסתמך על בדיקה שאינה ע"פ איש הלכה מנוסה.

הנסיגה והשמחה כשהזורים עם שמירת שבת כהלכה

הנה לצערנו המצב הזה קיים בהרבה ישובים, שמחמת חוסר תקציב מוסרים את הבדיקה לאדם מן הישוב שמתנדב למצוא, למרות שלא למד ולא נבחן על ההלכות, כי בסה"כ הוא צריך לקשור חוטים. אבל כפי שאנו מבארים פעם אחר פעם שיש הלכות גם בקשירת החוטים, ואם לא עושים אותם כפי שצריך, אין עירוב כלל, ואסור לטלטל אפילו ע"י קטנים. וגם במקרה שלא מדובר בחוט שאינו מעל העמוד, אם הכרעת גדולי ההוראה לאסור את הדבר, הרי זה נאסר לכולם.

ובאמת מה יעשה אותו אברך ש"נתקע" עכשיו בישוב אלמוני, עם תינוק קטן שאינו יכול להוציא מהבית אפילו מטר אחד. אינו יכול להיות עם כל המשפחה בטיול קטן בליל שבת, כי מישהו צריך להישאר בבית לשמור על התינוק שאסור לטלטלו. אינו יכול להוציא את התינוק לדשא שבחצר, שיחל קצת, שישב בנדנדה, כי אין לחצר גדרות כהלכה. אכן לא לכל דבר יש פתרון, כמו שאילו היה מגיע לדירה והיה בה קור מקפיא או בקיץ חום מטריד, לא היתה לו ברירה אחרת אלא לסבול ולהודות שחוזרים הביתה אחרי שבת, כך במקרים אלו, במובן שונה, יש לו צורך להגביל את עצמו, למעט מהנאותיו, להתמודד עם הנסיון, להישאר בדירה הקטנה ולא לטייל באופן שצריכים לטלטל משהו, ואם הוא יצליח לעמוד בנסיון, אז תהיה לו שמחה כשחוזר הביתה, ולא רק מעצם החזרה, אלא גם מהשהיה בדירה, משמירת השבת במסירות כהלכה.

תיווך דירות עם מידע כשרותי - עירוב כשר וחשמל שבת
המענה ניתן ע"י רשימה שתשלח למבקשים
במייל T83320@gmail.com
עקב תקלה במייל שימו לב לכתובת חדשה זמנית

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
קו מידע הלכתי וסידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים